

ՄԱՅԱ ԳՈՆԱՇՎԻԼԻ
ԼԻԱ ԹՈԴՈՒԱ

ՔԱՂԱՔԱՑԻ ԵՎ ՏՆՏԵՄԱԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ

Խաղերի և վարժությունների ժողովածու
ուսուցիչների համար

Թբիլիսի 2016

Ժողովածուն նախատեսած է քաղաքացիական կրթության ուսուցիչների համար: Ժողովածուի վարժությունները և խաղերն ուսուցիչներին կօգնեն IX-XI դասարաններում «Քաղաքացի և տնտեսագիտություն» օժանդակ դասագրքի կիրառմամբ դասերն ակտիվ անցկացնելուն:

«Քաղաքացի և տնտեսագիտություն» օժանդակ ձեռնարկը և նրա օժանդակ նյութերը հասանելի են www.momxmarebeli.ge կայք-էջում:

Հրատարակությունը ստեղծվել է Եվրամիության կողմից ֆինանսավորված «Եվրամիության հետ ասոցացման պայմանագրի ազդեցությունը վրաց սպառողի վրա և նրանց գիտակցության բարձրացումը» (Raising Awareness of Local Actors on the Implications of the Association Agreement for Georgian Consumers) նախագծի շրջանակներում:

Նախագիծն իրականացնում է «Վրաստանի ռազմավարական ուսումնասիրությունների և զարգացման կենտրոնը»:

Հրատարակությունը չի ներկայացնում Եվրամիության տեսակետը:

© Հեղինակային իրավունքները պաշտպանված են և պատկանում են «Վրաստանի ռազմավարական ուսումնասիրությունների և զարգացման կենտրոնին»:

© Մայա Գոնաշվիլի, Լիա Թոդուա, Թբիլիսի 2016

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 1. ՄՅՈՒԺԵՏԱՅԻՆ ԽԱՂ «ՊԱՏՐԱՍՏԻՐ ԳՈՎԱԶԴ»

Թեմաներ՝ գովազդ, պահանջարկ, ապրանքի դիֆերենցիա, սպառողի պաշտպանությունը սխալմունքի մեջ ընկնելուց:

Անհրաժեշտ ռեսուրսներ՝ քարտեր (տե՛ս հավելվածը, էջ 15-16, վարժություն 1), պաստառի 5 թերթ, 10-15 գունավոր (2-3 գույնի) թաղքագրիչ:

Տևողությունը՝ 25-30 րոպե:

Մասնակիցների քանակը՝ 10 կամ ավելի:

Իրականացման հրահանգ

- Դասարանը բաժանե՛ք 5 խմբի:
- Խմբերին բաժանե՛ք (վիճակահանության սկզբունքով) մեկական քարտ-առաջադրանք: Նաև բաժանե՛ք պաստառի մեկական թերթ և 2-3 գույնի թաղքագրիչ:
- Առաջադրանքը կատարելու համար խմբերին տվե՛ք 10 րոպե:
- Խնդրե՛ք խմբերին պատրաստած գովազդը և սլոգանը ներկայացնել դասարանին:
- Քննարկե՛ք ներկայացրած գովազդները: Հարցեր առաջադրե՛ք
  - Ո՞ր գովազդն էր ամենահետաքրքիրը կամ հրապուրողը:
  - Ո՞ր գովազդը կհրապուրեր ավելի շատ գնորդի:
  - Ո՞ր գովազդն էր պարունակում սխալ կամ չափազանցված տեղեկատվություն:
  - Ո՞ր գովազդը կարող էր սխալմունքի մեջ գցել սպառողին:

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 2. ԴԵՐԱՅԻՆ ԽԱՂ «ՆԱՐՆՁԻ ՇՈՒԿԱ»

Թեմաներ՝ առևտուր, անկախ շուկա, շուկայական տնտեսություն, շուկայի «անտեսանելի ձեռքը»:

Տևողությունը՝ 15-20 րոպե: Հաշվի առե՛ք՝ խաղը չափազանց աղմկոտ է:

Անհրաժեշտ ռեսուրսներ՝ քարտեր (տե՛ս հավելվածը, էջ 17-18, վարժություն 2), գրատախտակ և կավիճ:

Մասնակիցների քանակը՝ 24:

Իրականացման հրահանգ

Խաղ ընթանում է երեք փուլով: Յուրաքանչյուր փուլի տևողությունը 3-4 րոպե է:

Գրատախտակին նախօրոք պատրաստե՛ք այսպիսի աղյուսակ.

Գինը (լարի)	Քանակը		
	I փուլ	II փուլ	III փուլ
0,1			
0,2			
0,3			
0,4			
0,5			
0,6			
0,7			
0,8			
0,9			
1			

Դասարանը բաժանե՛ք երկու հավասար մասի՝ մի մասը կլինի նարինջ վաճառող, մյուսը՝ գնորդ:

Այս բաժանումն էրեք փուլի (յուր. փուլի տևողությունը 3 րոպե) ժամանակ էլ պետք է պահպանել:

Փուլ 1

Վաճառողներին և գնորդներին բաժանե՛ք համապատասխան քարտերը: Զգուշացրե՛ք, որ իրենց քարտերը ոչ մեկին ցույց չտան: Բացատրե՛ք, որ իրենք 3 րոպե ժամանակ ունեն առևտրի համար: Հենց որևէ վաճառող կամ գնորդ համաձայնության են գալիս նարնջի գնի շուրջ, նրանց միջև առևտուրը կայացած է համարվում, նույն պահին նրանք քարտերը պետք է Ձեզ հանձնեն և ասեն նարնջի գինը, որի շուրջ համաձայնության են եկել: Յուրաքանչյուր այսպիսի «տրանսակցիայից» (համաձայնություն, պայմանագիր) հետո գրատախտակի աղյուսակի համապատասխան սյունակում գրե՛ք «1»:

3 րոպեից հետո դադարեցրե՛ք առևտուրը և մասնակիցներից վերցրե՛ք փասցած քարտերը:

Փուլ 2

Առանձնացրե՛ք գնորդների և վաճառողների քարտերը և նորից բաժանե՛ք: Ուշադրություն դարձրե՛ք, որ գնորդների և վաճառողների դերերում այն աշակերտները փասն, որոնք կային առաջին փուլում: Հետո կրկնե՛ք նույնը, ինչ առաջին փուլում էր:

Փուլ 3

Կրկնե՛ք նույնը, ինչ երկրորդ փուլում էր:

Ամփոփե՛ք խաղի արդյունքները.

- Ինչքա՞ն է նարնջի հավասարակշիռ արժեքը:
- Ինչո՞ւ էր գների տարբերությունը մեծ առաջին փուլում և ինչո՞ւ հետո այն նվազեց:

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 3. ԽԱՂ «ՃՊՈՒՌՆ ՈՒ ՄՐՁՅՈՒՆԸ»

Թեմաներ՝ առևտուր, փոխանակում:

Տևողությունը՝ 15 րոպե:

Անհրաժեշտ ռեսուրսներ՝ քարտեր (տե՛ս հավելվածը, էջ 19-20, վարժություն 3):

Մասնակիցների քանակը՝ 10:

Իրականացման հրահանգ

Խաղին մասնակցելու համար ընտրե՛ք 10 կամավոր: Բաժանե՛ք նրանց մեկական քարտ և խաղի համար տվե՛ք 10 րոպե:

Հաշվի առե՛ք՝ խաղավարը կամավոր է, որը ստանձնել է մուրճի հարվածները: Սպասե՛ք 3-4 րոպե և եթե կտեղեկանաք, որ նա խաղում պարզաբանման կարիք ունի, օգնե՛ք նրան՝ հաջորդական փոխանակումը կազմակերպելու մեջ:

Խաղից հետո կազմակերպե՛ք նրա քննարկումը.

- Որքանո՞վ է բարդ փոխանակման միջոցով ցանկալի առարկան ստանալը:
- Ինչպե՞ս կհեշտացնե՛ր այս առաջադրանքը փողը:

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 4: «ԱՎԵԼՈՐԴ ՄԹԵՐՔ»:

Թեմաներ՝ «Ինչո՞ւ են մարդիկ առևտուր անում»:

Տևողությունը՝ 5-10 րոպե:

Անհրաժեշտ ռեսուրսներ՝ 3 տեսակի գրասենյակային մանր պարագաներ (ամրակ, փողի ռեզին, ռետին, սոսնձվող թուղթ և այլն)՝ 10-20 հատ յուրաքանչյուրից, 5 հատ փոքր չափսի քաղցրավենիք (կոնֆետ), 4 թղթե պարկ: Հաշվի առե՛ք՝ պարագաները ուսուցչին չեն վերադարձվում:

Մասնակիցների քանակը՝ 4:

Իրականացման հրահանգ

Թղթե պարկերի մեջ նախօրոք տեղավորե՛ք պատրաստած առարկաներն այնպես, որ բոլոր պարկերում էլ միայն միատեսակ առարկաներ լինեն (միայն ամրակներ, միայն ռեզիններ, միայն կոնֆետներ): Պարկերն այնպես փակե՛ք, որ դրանց միջի պարունակությունը դրսից չերևա և դասավորե՛ք սեղանի վրա:

Կանչե՛ք 4 կամավորի և խնդրե՛ք մեկական պարկ ընտրել: Դրանից հետո նրանց ասե՛ք, որ պարկերի մեջ եղածը իրենց սեփականությունն է, թերևս եթե ցանկություն ունեն, կարող են 3 թուպեի ընթացքում «առևտուր անել» և ապրանքի մի մասը իրար մեջ փոխանակել:

3 թուպե անց դադարեցրե՛ք առևտուրը և մասնակիցներից յուրաքանչյուրին խնդրե՛ք բացատրել, ինչո՞ւ մասնակցեց (կամ չմասնակցեց) առևտրին:

- Այս առևտրից ստացա՞վ արդյոք օգուտ:
- Ինչպե՞ս որոշեց, ի՞նչ «գնով» պիտի փոխանակի իր ապրանքն ուրիշի ապրանքի հետ:

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 5. ԴԵՐԱՑԻՆ ԽԱՂ «ՎԻՋԵՍ և ԲԼԱՍՏԵՐ»

Թեմաներ՝ առևտուր, ազատ շուկա, գովազդ, գին, մրցակցություն:

Տևողությունը՝ 25-30 թուպե: Հաշվի առե՛ք՝ խաղը չափազանց աղմկոտ է:

Անհրաժեշտ ռեսուրսներ՝ քարտեր (տե՛ս հավելվածը, էջ 21-24, վարժություն 5), պաստառի 4 թերթ, 4 թաղքագրիչ, պաստառը պատից կախելու միջոցներ, Ax4 թերթ և գրիչ՝ յուրաքանչյուր մասնակցի համար, 2 փոքր նվեր՝ հաղթողներին:

Մասնակիցների քանակը՝ 10-ից ավելի:

Իրականացման հրահանգ

Ընտրե՛ք 4 կամավորի, ովքեր «Բիզնեսմենները» կլինեն: Նրանք պետք է պայմանական «վիջեստ» և «բլաստեր» ապրանքները վաճառեն: Բաժանե՛ք նրանց քարտերը և զգուշացրե՛ք, որ նրանք միմյանց մրցակից են: Նրանց 5 թուպե տվե՛ք, որպեսզի պատրաստեն իրենց «խանութները» (բաժանե՛ք պաստառի թղթեր, թաղքագրիչներ և թերթերը պատից կախելու միջոցներ): Նաև բաժանե՛ք Ax4 թերթեր և գրիչներ, զգուշացրե՛ք, որ վաճառքը պետք է հաշվառեն (Թամունային՝ 3 բլաստեր 5 լարիով, Գիվիին՝ 2 վիջեստ 10 լարիով) և այլն):

Մնացած բոլոր աշակերտները սպառողներ են: Բաժանե՛ք նրանց քարտեր (բաժանելու ժամանակ զգուշացրե՛ք, որ իրենց քարտերը ոչ մեկին ցույց չտան) և բացատրե՛ք խաղի կանոնները. յուրաքանչյուրը պետք է աշխատի գումարը ամբողջությամբ ծախսել այնպես, որ հնարավորինս շատ ապրանք գնի: Սպառողներին էլ բաժանե՛ք Ax4 թերթեր և գրիչներ, զգուշացրե՛ք, որ յուրաքանչյուր առք հաշվառեն (Մեգիից՝ 3 բլաստեր 20 լարիով, Դաթոյից՝ 2 վիջեստ 9 լարիով և այլն):

Շուկան բացված հայտարարե՛ք: 15 թուպեի ընթացքում աշակերտներին առևտուր անելու հնարավորություն տվե՛ք: 15 թուպեն սպառվելուց հետո շուկան փակված հայտարարե՛ք և խնդրե՛ք աշակերտներին իրենց տեղերը զբաղեցնել: Սպառողներին խնդրեք ամփոփել՝ քանի՞ վիջեստ և բլաստեր գնեցին: Բիզնեսմեններին խնդրե՛ք ամփոփել գումարը, ինչ ստացել էին առևտրի արդյունքում:

Սպառողներին խնդրե՛ք հաշվել իրենց շահույթը: Դրա համար պետք է օգագործեն հետևյալ բանաձևը՝

$$\text{շահույթ} = \frac{\text{գնած}}{\text{քանակը}} + 3X \frac{\text{գնած}}{\text{քանակը}}$$

Բացահայտեք սպառողին, ով ամենամեծ շահույթն ստացավ: Պարզևատրե՛ք և խնդրե՛ք նկարագրել իր առևտրի ռազմավարությունը:

Խնդրե՛ք բիզնեսմեններին, հաշվել իրենց շահույթը: Դրա համար նրանք պետք է գումարեն ամբողջ գումարը, ինչ ստացել են և դրանից հանեն ծախսերը:

$$\text{շահույթը} = \text{ստացած} - 510 \text{ լարի գումարը}$$

Բացահայտե՛ք բիզնեսմենին, ով ամենաշատ գումար էր վերցրել: Պարզևատրե՛ք և խնդրե՛ք նկարագրել իր առևտրի ռազմավարությունը: Խնդրե՛ք փասցած «գործարարներին» ևս նկարագրել և բացատրել իրենց «առևտրի» փորձը:

- Ինչպե՞ս էին որոշում գինը:
- Իչպե՞ս էին հրապուրում գնորդներին:
- Հաշվի առնո՞ւմ էին արդյոք մրցակիցների արարքները:

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 6. ԴԵՐԱՅԻՆ ԽԱՂ «ՄՈՆՊՈԼԱՆԴԻԱ»

Թեմաներ՝ մրցակցություն, մոնոպոլիա, պետական օգնություն:

Տևողությունը՝ 20-25 րոպե:

Անհրաժեշտ ռեսուրսներ՝ քարտեր (տե՛ս հավելվածը, էջ 27-28, վարժություն 6), պաստառի 5 թերթ, 5 թաղքագրիչ:

Մասնակիցների քանակը՝ 12 և ավել:

Իրականացման հրահանգ

Դասարանը բաժանե՛ք 6 խմբի. մեկը կլինի ժյուրիին, փասցած 5-ը՝ ընկերությունները: Բաժանե՛ք նրանց դերերը:

«Ընկերություններին» 5 րոպե ժամանակ տվե՛ք շնորհանդեսները պատրաստելու համար:

Այս ժամկետը անցնելուց հետո խնդրե՛ք «հանձնաժողովին» մեկ առ մեկ հրավիրել ընկերություններին, լսել նրանց շնորհանդեսները և հարցեր առաջադրել:

Շնորհանդեսներից հետո խնդրե՛ք ժյուրիին հայտարարել հաղթող ընկերությանը: Հաղթող ընկերությանը «պարզևատրե՛ք» ծափերով:

Խաղի ավարտից հետո կազմակերպե՛ք խաղի քննարկում:

- Ի՞նչ օգուտ և ի՞նչ փասս է բերում մոնոպոլիան:

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 7. ՎՏԱՆԳԱՎՈՐ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐ

Թեմաներ՝ շուկայի անկում, ապրանքի անվտանգությունը, շուկայի կարգավորումը պետության կողմից:

Տևողությունը՝ 20 րոպե:

Անհրաժեշտ ռեսուրսներ՝ քարտեր (տե՛ս հավելվածը, էջ 29-30, վարժություն 7), պաստառի 5 թերթ, 5 թաղքազրիչ:

Մասնակիցների քանակը՝ 10 և ավել:

Իրականացման հրահանգ

Աշակերտներին բաժանե՛ք 5 խմբի և բաժանե՛ք առաջադրանքները: Խմբերին 7 րոպե ժամանակ տվե՛ք շնորհանդեսները պատրաստելու համար:

Լսե՛ք յուրաքանչյուր խմբի շնորհանդեսը: Մնացած խմբերին հարցեր տալու կամ նշումներ անելու հնարավորություն տվե՛ք:

Կազմակերպե՛ք խաղի քննարկում:

- Ո՞ր ապրանքի անվտանգությունը պետք է վերահսկվի պետության կողմից:
- Ո՞ր ապրանքներին է անհրաժեշտ նախազգուշացնող գրառումներ:
- Որքա՞ն հաճախ ենք կարդում ապրանքի պիտակը կամ հրահանգը:

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 8. ԻՍԸ և ԸՆԴՀԱՆՈՒՐԸ

Թեմաներ՝ սեփականություն, ընդհանուր սպառման ռեսուրս:

Տևողությունը՝ 7-10 րոպե:

Անհրաժեշտ ռեսուրսներ՝ մեկ տուփ ամրակ, սոսնձող թուղթ, երկու փոքր նվեր, գրատախտակ և կավիճ:

Մասնակիցների քանակը՝ 4:

Իրականացման հրահանգ

Չորս կամավորի հանե՛ք դասարանի առջև և բացատրե՛ք, որ կպարզևատրեք այն մասնակցին, ով ամենաշատ ամրակ կհավաքի:

Խաղն անցկացվում է երկու փուլով:

Առաջին փուլի ժամանակ ամրակները հատակին շաղ տվե՛ք և մասնակիցներին դրանք հավաքելու հնարավորություն տվե՛ք (լուռ նշե՛ք ժամանակը, որն անհրաժեշտ է հավաքելու համար): Հաշվե՛ք, ով քանի՞ ամրակ է հավաքել, գրանցե՛ք գրատախտակին և պարզատրե՛ք այն մասնակցին, ով ամենաշատն էր հավաքել:

Մինչև երկրորդ փուլի սկսվելը տարածքը սոսնձվող թղթով բաժանե՛ք 4 մասի: Յուրաքանչյուր մասնակցի տվե՛ք մեկ հատված և բացատրե՛ք, որ ուրիշի տարածքից արգելվում է ամրակ հավաքելը: Ամրակներն այնպես լցրե՛ք, որ բոլոր տարածքներում էլ լինեն (անհավասար): Մասնակիցներին ամրակները հավաքելու հնարավորություն տվե՛ք (նշե՛ք ժամանակը, որն անհրաժեշտ է հավաքելու համար): Հաշվե՛ք, ով քանի՞ ամրակ է հավաքել, գրանցե՛ք գրատախտակին և պարզատրե՛ք այն մասնակցին, ով ամենաշատն էր հավաքել:

Դասարանի հետ քննարկե՛ք խաղի արդյունքները: Ուշադրություն դարձրե՛ք, թե ինչքան արագ էին հավաքում ամրակները առաջին և երկրորդ փուլում:

- Ինչո՞վ էր պայմանավորված այս տարբերությունը:

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 9. ՍՅՈՒԺԵՏԱՅԻՆ ԽԱՂ «ԴԺԳՈՂ ՍՊԱՌՈՂԸ»

Թեմաներ՝ շուկայական անկուճներ, պայմանագրային հարաբերություններ, թերի արտադրանք, պայմանագրի պայմաններ, բանկային տոկոսներ:

Տևողությունը՝ 30 րոպե:

Անհրաժեշտ ռեսուրսներ՝ քարտեր (տե՛ս հավելվածը, էջ 31-32, վարժություն 9):

Մասնակիցների քանակը՝ 12 կամ ավել:

Իրականացման հրահանգ

Աշակերտներին 4 խմբի բաժանե՛ք: Բաժանե՛ք քարտերը և 7 րոպե ժամանակ տվե՛ք շնորհանդեսները պատրաստելու համար:

Շնորհանդեսների ավարտից հետո կազմակերպե՛ք դրանց քննարկումը: Հարցեր առաջադրե՛ք՝ ճի՞շտ էր արդյոք վարվում սպառողը: Ո՞ր ձեռներեցը ավելի շատ օգուտ ունեցավ: Ինչո՞ւ: (Ուշադրություն դարձրե՛ք սպառողի և արտադրողի ապագա հարաբերություններին: Արդյոք սպառողը այդ խանութը/սրահը կերաշխավորի՞ իր մտերիճներին):

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 10. ԻՄԻՏԱՑՎԱԾ (ՆՄԱՆԱԿԱԾ) ԽԱՂ «ՀՐԱՏԱՐԱԿՉՈՒԹՅՈՒՆ»

Թեմաներ՝ առևտուր, մասնագիտացում, բացարձակ առավելություն:

Տևողությունը՝ 12-15 րոպե:

Անհրաժեշտ ռեսուրսներ՝ 200 հատ Ax4 թերթ, մեկ տուփ ամրակ, 4 գրիչ, գրատախտակ և կավիճ:

Մասնակիցների քանակը՝ 12 կամ ավել:

Իրականացման հրահանգ

Գրատախտակին պատրաստե՛ք այսպիսի աղյուսակ՝

	Փուլ 1		Փուլ 2		Փուլ 3	
	Ընդհանուր քանակը	Չափորոշչին համապատասխան	Ընդհանուր քանակը	Չափորոշչին համապատասխան	Ընդհանուր քանակը	Չափորոշչին համապատասխան
Խումբ 1						
Խումբ 2						
Խումբ 3						
Խումբ 4						

Դասարանը 4 հավասար խմբի բաժանե՛ք: Աշակերտներին բացատրե՛ք հետևյալը. «Խմբերից յուրաքանչյուրն իրենից ներկայացնում է գրքի հրատարակչություն: Խաղի ժամանակ հրատարակչությունները մրցում են, թե որն ավելի շատ գիրք կհրատարակի 2 րոպեում: Հանձնաժողովը (ուսուցիչը) հրատարակված կհամարի միայն այն գրքերը, որոնք կհամապատասխանեն չափորոշչին:

«Գրքի» չափորոշիչը այսպիսին է՝ Ax4 թերթ ծալել և զգույշ բաժանել 4 հավասար մասի: Այս չորս թերթն ամրակով ամրացնել վերին ձախ անկյունում: «Գրքի» առաջին էջի վերևի հատվածում գրել հրատարակչության անունը (որն ինքնուրույն պետք է մտածեն, մի անգամ ընտրած անունը փոխել չի կարելի), իսկ ներքևի հատվածում՝ հրատարակչության թիվը: Համարակալել միայն 3-րդ, 5-րդ և 7-րդ էջերը՝ ստորին աջ անկյունում:

Թիւերին բաժանե՛ք 25-25 հատ Ax4 թերթ, 25-25 հատ ամրակ, մեկական գրիչ և աշխատավայրը պատրաստելու համար տալ 1 րոպե:

Դրանից հետո խաղը կանցկացվի երեք փուլով: Յուրաքանչյուր փուլի տևողությունն 2 րոպե է: Փուլի ավարտից հետո խմբերը անմիջապես պետք է դադարեցնեն գործունեությունը: Նրանցից վերցրե՛ք պատրաստած բոլոր «գրքերը» (այդ թվում նաև անավարտները) և պարզե՛ք, դրանցից քանի՞ սն են համապատասխանում չափորոշչին: Արդյունքները գրառե՛ք աղյուսակում:

Փուլերի արանքում խմբերին հետագա աշխատանքի ռազմավարությունը համաձայնեցնելու համար 1 րոպե ժամանակ տվե՛ք (հրատարակչության անունը փոխել չի թույլատրվում): Ավելացրե՛ք Ax4 թերթեր և ամրակներ՝ ըստ անհրաժեշտության:

Խաղի ավարտից հետո պարզե՛ք՝ ո՞ր թիմը հաղթեց յուրաքանչյուր փուլում և ինչո՞ւ: Թիմը, որն ամենաշատ հաղթանակներ ունի, ծափերով «պարգևատրե՛ք»:

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 11. ԴԵՐԱՅԻՆ ԽԱՂ «ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԱԿԱՆ ԼՍՈՒՄՆԵՐ»

Թեմաներ՝ պետության դերը տնտեսության մեջ, հասարակական և անհատական շահերի հաշվեկշիռ:

Տևողությունը՝ 25-30 րոպե:

Ահրաժեշտ ռեսուրսներ՝ քարտեր (տե՛ս հավելվածը, էջ 33-36, վարժություն 11), պաստառի 4 թերթ, 4 թաղքազրիչ:

Մասնակիցների քանակը՝ 17 և ավել:

Իրականացման հրահանգ

Ընտրե՛ք մեկ կամավոր, ով կկատարի Խորհրդարանի նախագահի դերը: Մնացած մասնակիցներին բաժանեցե՛ք 4 խմբի: «Խորհրդարանի նախագահին» և խմբերին բաժանե՛ք իրենց գործառույթները նկարագրող քարտերը: Խմբերին տվե՛ք 5-7 րոպե առաջադրանքին ծանոթանալու և շնորհանդեսները պատրաստելու համար: Դրանից հետո խնդրե՛ք «նախագահին» սկսել խորհրդարանական լսումները:

Խաղի ավարտից հետո հարցրե՛ք աշակերտներին՝ ի՞նչը հավանեցին և ի՞նչը չհավանեցին օրենսդրական առաջարկում:

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 12. ՍՅՈՒԺԵՏԱՑԻՆ ԽԱՂ «ԼՈՒՐՈՒ ՓՈՂԸ»

Թեմաներ՝ գին, արժեզրկում, աճուրդ: .

Տևողությունը՝ 10 րոպե:

Անհրաժեշտ ռեսուրսներ՝ քաղցրավենիքի 2 միատեսակ հավաքածու (յուրաքանչյուրում 3-4 կոնֆետ), 1 կգ լոբու չոր հատիկներ:

Մասնակիցների քանակը՝ 5-10:

Իրականացման հրահանգ

Խաղն ընթանում է երկու փուլով:

Առաջին փուլ.

Հայտարարե՛ք, որ վաճառքում ունեք քաղցրավենիք և դրանք աճուրդի են դրված: Իսկ փողի դերը կիրականացնեն լոբու հատիկները: 100 գրամ լոբին բաժնե՛ք մասնակիցների միջև՝ պատահականության սկզբունքով, ոչ հավասար (բողոքի պարագայում բացատրե՛ք, որ ռեսուրսները իրականում էլ անհավասար են բաժանվում), որ յուրաքանչյուրին հասնի 10-15 հատիկ: Անցկացրե՛ք աճուրդ և մեկ տուփ քաղցրավենիքը տվեք նրան, ով ավելին կվճարի: Ամրագրե՛ք քաղցրավենիքի գինը:

Երկրորդ փուլ.

Մասնակիցներին ավելացրե՛ք լոբու հատիկները (նորից անհավասար) այնպես, որ յուրաքանչյուրին 50-200 հատիկ հասնի: Անցկացրե՛ք աճուրդ և տվե՛ք երկրորդ տուփ քաղցրավենիքը նրան, ով ավելին կվճարի: Ամրագրե՛ք այդ քաղցրավենիքի գինը:

Քննարկե՛ք վարժությունը՝

- Ինչո՞ւ էրկու միանման տուփ վաճառվեց տարբեր գներով:

ԱՇԽԱԿԵՐՏԻ ՏԵՏՐՈՒՄ ՏՎԱԾ ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՊԱՏԱՄԽԱՆՆԵՐԸ

Գլուխ 1

Վարժություն 1: դ.

Վարժություն 2: ճիշտ է 2-ը, փասցածը սխալ է:

Գլուխ 2

Վարժություն 1: 1բ, 2ա, 3ա:

Վարժություն 4: 1բ, 2գ, 3ա, 4ա, 5բ:

Գլուխ 3

Վարժություն 5: 1ա, 2գ, 3բ, 4գ, 5դ:

Գլուխ 4

Վարժություն 2: 1գ, 2ա, գ, գ, 3գ, 4բ, 5գ, 6դ:

Վարժություն 7: բ, ե, գ, է:

Գլուխ 5

Վարժություն 1: ա.

Վարժություն 2: 1 - -; 2 + +; 3 + +; 4 + +; 5 - +; 6 - -; 7 + +; 8 - -; 9 + -; 10 - +; 11 - -:

Գլուխ 6

Վարժություն 2: 1ա, 2բ, 3գ:

Վարժություն 3: ճիշտ է 2-ը, 3-ը, 8-ը, փասցածը սխալ է:

Վարժություն 6: դ:

Գլուխ 7

Վարժություն 2: 1գ, 2դ, 3բ, գ, ե, 4ա, 5դ:

Վարժություն 3: ճիշտ է 4-ը և 7-ը, փասցածը սխալ է:

Վարժություն 3: Գիվին պետք է վազի, Զվիադը՝ լողա:

Գլուխ 8

Վարժություն 1: 1գ, 2ա, 3դ, 4գ, 5գ, 6դ, 7ա:

Վարժություն 2: ճիշտ է 5-ը, փասցածը սխալ է:

ԿՏՐԵԼՈՒ ՔԱՐՏԵՐ

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 1

Անձնական համակարգիչ
Մանկական շոկոլատ
Բնական հյութ
Մարզական կոշիկ
Մեղր

Պատրաստե՛ք միջերթի գովազդը և սլոգանը:

Պատրաստե՛ք միջերթի գովազդը և սլոգանը:

Պատրաստե՛ք միջերթի գովազդը և սլոգանը:

Պատրաստե՛ք միջերթի գովազդը և սլոգանը:

Պատրաստե՛ք միջերթի գովազդը և սլոգանը:

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 2

Նարնջի գնորդ	Նարնջի գնորդ
Նարնջի գնորդ	Նարնջի գնորդ
Նարնջի գնորդ	Նարնջի գնորդ
Նարնջի գնորդ	Նարնջի գնորդ
Նարնջի գնորդ	Նարնջի գնորդ
Նարնջի գնորդ	Նարնջի գնորդ

Նարինջ վաճառող	Նարինջ վաճառող
Նարինջ վաճառող	Նարինջ վաճառող
Նարինջ վաճառող	Նարինջ վաճառող
Նարինջ վաճառող	Նարինջ վաճառող
Նարինջ վաճառող	Նարինջ վաճառող
Նարինջ վաճառող	Նարինջ վաճառող

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 3

Դուք մուրճ ունեք:	Դուք կնիք ունեք:
Դուք փլեյեր ունեք:	Դուք ոսկեձայր գրիչ ունեք:
Դուք բջջային հեռախոսի պատյան ունեք:	Դուք ռեստորանի ճաշի 2 կտրոն ունեք:
Դուք արևային ակնոց ունեք:	Դուք համերգի 2 տոմս ունեք:
Դուք ձեռնոցներ ունեք:	Դուք պարահանդեսային պարերի դասընթացների երկու անցաթուղթ ունեք:

<p>Փոխանակել՝ ք միայն ոսկեծայր գրչի հետ:</p>	<p>Որոշել՝ ք՝ ո՞վ և ինչի՞ հետ կփոխանակի ձեր իրը: Աշխատե՛ք փոխանակման ընթացքն այնպես կազմակերպել, որ վերջում Ձեզ մնա փլեյերը:</p>
<p>Փոխանակել՝ ք միայն ռեստորանի ճաշի հետ:</p>	<p>Փոխանակել՝ ք միայն բջջային հեռախոսի պատյանի հետ:</p>
<p>Փոխանակել՝ ք միայն համերգի 2 տոմսով:</p>	<p>Փոխանակել՝ ք միայն արևային ակնոցի հետ:</p>
<p>Փոխանակել՝ ք միայն պարահանդեսային պարերի 2 անցաթղթով:</p>	<p>Փոխանակել՝ ք միայն ձեռնոցների հետ:</p>
<p>Փոխանակել՝ ք միայն մուրճի հետ:</p>	<p>Փոխանակել՝ ք միայն կնիքի հետ:</p>

ՎԱՐՇՈՒԹՅՈՒՆ 5

<p>Դուք սպառող եք: Աշխատե՛ք գումարը ամբողջությամբ ծախսել և հնարավորինս շատ օգուտ ստանալ:</p>	<p>Դուք սպառող եք: Աշխատե՛ք գումարը ամբողջությամբ ծախսել և հնարավորինս շատ օգուտ ստանալ:</p>
<p>Դուք սպառող եք: Աշխատե՛ք գումարը ամբողջությամբ ծախսել և հնարավորինս շատ օգուտ ստանալ:</p>	<p>Դուք սպառող եք: Աշխատե՛ք գումարը ամբողջությամբ ծախսել և հնարավորինս շատ օգուտ ստանալ:</p>
<p>Դուք սպառող եք: Աշխատե՛ք գումարը ամբողջությամբ ծախսել և հնարավորինս շատ օգուտ ստանալ:</p>	<p>Դուք սպառող եք: Աշխատե՛ք գումարը ամբողջությամբ ծախսել և հնարավորինս շատ օգուտ ստանալ:</p>
<p>Դուք սպառող եք: Աշխատե՛ք գումարը ամբողջությամբ ծախսել և հնարավորինս շատ օգուտ ստանալ:</p>	<p>Դուք սպառող եք: Աշխատե՛ք գումարը ամբողջությամբ ծախսել և հնարավորինս շատ օգուտ ստանալ:</p>

ՎԱՐՃՈՒԹՅՈՒՆ 5 (շարունակություն)

<p>Դուք սպառող եք: Աշխատե՛ք գումարն ամբողջությամբ ծախսել և հնարավորինս շատ օգուտ ստանալ:</p>	<p>Դուք սպառող եք: Աշխատե՛ք գումարն ամբողջությամբ ծախսել և հնարավորինս շատ օգուտ ստանալ:</p>
<p>Դուք սպառող եք: Աշխատե՛ք գումարն ամբողջությամբ ծախսել և հնարավորինս շատ օգուտ ստանալ:</p>	<p>Դուք սպառող եք: Աշխատե՛ք գումարն ամբողջությամբ ծախսել և հնարավորինս շատ օգուտ ստանալ:</p>
<p>Դուք սպառող եք: Աշխատե՛ք գումարն ամբողջությամբ ծախսել և հնարավորինս շատ օգուտ ստանալ:</p>	<p>Դուք սպառող եք: Աշխատե՛ք գումարն ամբողջությամբ ծախսել և հնարավորինս շատ օգուտ ստանալ:</p>
<p>Դուք սպառող եք: Աշխատե՛ք գումարն ամբողջությամբ ծախսել և հնարավորինս շատ օգուտ ստանալ:</p>	<p>Դուք սպառող եք: Աշխատե՛ք գումարն ամբողջությամբ ծախսել և հնարավորինս շատ օգուտ ստանալ:</p>

ՎԱՐՃՈՒԹՅՈՒՆ 5 (շարունակություն)

<p>Դուք սպառող եք: Աշխատե՛ք գումարն ամբողջությամբ ծախսել և հնարավորինս շատ օգուտ ստանալ:</p>	<p>Դուք սպառող եք: Աշխատե՛ք գումարն ամբողջությամբ ծախսել և հնարավորինս շատ օգուտ ստանալ:</p>
<p>Դուք սպառող եք: Աշխատե՛ք գումարն ամբողջությամբ ծախսել և հնարավորինս շատ օգուտ ստանալ:</p>	<p>Դուք սպառող եք: Աշխատե՛ք գումարն ամբողջությամբ ծախսել և հնարավորինս շատ օգուտ ստանալ:</p>
<p>Դուք սպառող եք: Աշխատե՛ք գումարն ամբողջությամբ ծախսել և հնարավորինս շատ օգուտ ստանալ:</p>	<p>Դուք սպառող եք: Աշխատե՛ք գումարն ամբողջությամբ ծախսել և հնարավորինս շատ օգուտ ստանալ:</p>
<p>Դուք սպառող եք: Աշխատե՛ք գումարն ամբողջությամբ ծախսել և հնարավորինս շատ օգուտ ստանալ:</p>	<p>Դուք սպառող եք: Աշխատե՛ք գումարն ամբողջությամբ ծախսել և հնարավորինս շատ օգուտ ստանալ:</p>

<p>Դուք ունեք 250 լարի: Աշխատե՛ք այս գումարն այնպես ծախսել, որ առավելագույն շահույթ ստանաք: Հաշվի առե՛ք՝ բլաստերն երեք անգամ ավելի շահավետ է, քան վիջեստը: Առևտրի արդյունքում ստացած շահույթը հաշվե՛ք ըստ հետևյալ բանաձևի՝</p> $\text{շահույթը} = \text{վիջեստների} + 3 \times \text{բլաստերների}$ <p style="text-align: center;">քանակ քանակ</p>	<p>Դուք ունեք 250 լարի: Աշխատե՛ք այս գումարն այնպես ծախսել, որ առավելագույն շահույթ ստանաք: Հաշվի առե՛ք՝ բլաստերն երեք անգամ ավելի շահավետ է, քան վիջեստը: Առևտրի արդյունքում ստացած շահույթը հաշվե՛ք ըստ հետևյալ բանաձևի՝</p> $\text{շահույթը} = \text{վիջեստների} + 3 \times \text{բլաստերների}$ <p style="text-align: center;">քանակ քանակ</p>
<p>Դուք ունեք 250 լարի: Աշխատե՛ք այս գումարն այնպես ծախսել, որ առավելագույն շահույթ ստանաք: Հաշվի առե՛ք՝ բլաստերն երեք անգամ ավելի շահավետ է, քան վիջեստը: Առևտրի արդյունքում ստացած շահույթը հաշվե՛ք ըստ հետևյալ բանաձևի՝</p> $\text{շահույթը} = \text{վիջեստների} + 3 \times \text{բլաստերների}$ <p style="text-align: center;">քանակ քանակ</p>	<p>Դուք ունեք 250 լարի: Աշխատե՛ք այս գումարն այնպես ծախսել, որ առավելագույն շահույթ ստանաք: Հաշվի առե՛ք՝ բլաստերն երեք անգամ ավելի շահավետ է, քան վիջեստը: Առևտրի արդյունքում ստացած շահույթը հաշվե՛ք ըստ հետևյալ բանաձևի՝</p> $\text{շահույթը} = \text{վիջեստների} + 3 \times \text{բլաստերների}$ <p style="text-align: center;">քանակ քանակ</p>
<p>Դուք վաճառքում ունեք 60 վիջեստ և 30 բլաստեր: Վիջեստներից յուրաքանչյուրը Ձեզ վրա նստել է 4 լարի, յուրաքանչյուր բլաստեր՝ 9 լարի: Աշխատե՛ք այս ապրանքները հնարավորինս թանկ վաճառել, որպեսզի առավելագույն շահույթ ստանաք: Ուշադրություն դարձրե՛ք մրցակիցների գներին և առևտրի միջոցներին:</p> <p>Առևտրից հետո ստացած շահույթը հաշվե՛ք ըստ հետևյալ բանաձևի՝</p> $\text{շահույթը} = \text{ստացած} - 510 \text{ լարի}$ <p style="text-align: center;">գումար</p>	<p>Դուք վաճառքում ունեք 60 վիջեստ և 30 բլաստեր: Վիջեստներից յուրաքանչյուրը Ձեզ վրա նստել է 4 լարի, յուրաքանչյուր բլաստեր՝ 9 լարի: Աշխատե՛ք այս ապրանքները հնարավորինս թանկ վաճառել, որպեսզի առավելագույն շահույթ ստանաք: Ուշադրություն դարձրե՛ք մրցակիցների գներին և առևտրի միջոցներին:</p> <p>Առևտրից հետո ստացած շահույթը հաշվե՛ք ըստ հետևյալ բանաձևի՝</p> $\text{շահույթը} = \text{ստացած} - 510 \text{ լարի}$ <p style="text-align: center;">գումար</p>
<p>Դուք վաճառքում ունեք 60 վիջեստ և 30 բլաստեր: Վիջեստներից յուրաքանչյուրը Ձեզ վրա նստել է 4 լարի, յուրաքանչյուր բլաստեր՝ 9 լարի: Աշխատե՛ք այս ապրանքները հնարավորինս թանկ վաճառել, որպեսզի առավելագույն շահույթ ստանաք: Ուշադրություն դարձրե՛ք մրցակիցների գներին և առևտրի միջոցներին:</p> <p>Առևտրից հետո ստացած շահույթը հաշվե՛ք ըստ հետևյալ բանաձևի՝</p> $\text{շահույթը} = \text{ստացած} - 510 \text{ լարի}$ <p style="text-align: center;">գումար</p>	<p>Դուք վաճառքում ունեք 60 վիջեստ և 30 բլաստեր: Վիջեստներից յուրաքանչյուրը Ձեզ վրա նստել է 4 լարի, յուրաքանչյուր բլաստեր՝ 9 լարի: Աշխատե՛ք այս ապրանքները հնարավորինս թանկ վաճառել, որպեսզի առավելագույն շահույթ ստանաք: Ուշադրություն դարձրե՛ք մրցակիցների գներին և առևտրի միջոցներին:</p> <p>Առևտրից հետո ստացած շահույթը հաշվե՛ք ըստ հետևյալ բանաձևի՝</p> $\text{շահույթը} = \text{ստացած} - 510 \text{ լարի}$ <p style="text-align: center;">գումար</p>

ՎԱՐՇՈՒԹՅՈՒՆ 6

<p>Դուք Մոնպլանդի փոստային ծառայության ընկերությունն եք: Ձեր ընկերությունը ներկայացված «Մոնպլանդի հպարտություն» անվանակարգի համար: Պատրաստե՛ք մրցութային շնորհանդես: Աշխատե՛ք ներկայացնել Ձեր ընկերության դրական կողմերը:</p>
<p>Դուք Մոնպլանդի հեռուստատեսային ընկերությունն եք: Ձեր ընկերությունը ներկայացված «Մոնպլանդի հպարտություն» անվանակարգի համար: Պատրաստե՛ք մրցութային շնորհանդես: Աշխատե՛ք ներկայացնել Ձեր ընկերության դրական կողմերը:</p>
<p>Դուք Մոնպլանդի կենտրոնական համալսարանի բասկետբոլի թիմն եք: Ձեր ընկերությունը ներկայացված «Մոնպլանդի հպարտություն» անվանակարգի համար: Պատրաստե՛ք մրցութային շնորհանդես: Աշխատե՛ք ներկայացնել Ձեր ընկերության դրական կողմերը:</p>
<p>Դուք Մոնպլանդի «Մոբ-Մոբի» բջջային օպերատորն եք: Ձեր ընկերությունը ներկայացված «Մոնպլանդի հպարտություն» անվանակարգի համար: Պատրաստե՛ք մրցութային շնորհանդես: Աշխատե՛ք ներկայացնել Ձեր ընկերության դրական կողմերը:</p>
<p>Դուք Մոնպլանդի «Օյլ-Օյլ» նավթամատակարարող ընկերությունն եք: Ձեր ընկերությունը ներկայացված «Մոնպլանդի հպարտություն» անվանակարգի համար: Պատրաստե՛ք մրցութային շնորհանդես: Աշխատե՛ք ներկայացնել Ձեր ընկերության դրական կողմերը:</p>
<p>Դուք հանձնաժողովն եք: Դուք պետք է ընտրեք «Մոնպլանդի հպարտություն»-ը: Լսե՛ք թեկնածուների շնորհանդեսները և առաջադրե՛ք հարցեր:</p>

<p>Մոնպլանդիի փոստային ծառայության ընկերությունն ամենափորձառու և հռչակավոր ընկերություններից է թագավորության մեջ: Այն աչքի է ընկնում բարձր կարգի փոստային վերահսկողությամբ: Միապետությունը պահպանել է բարձր շահույթը և բարձր աշխատավարձերը:</p>
<p>Մոնպլանդի թագավորության մեջ միակ հեռուստատեսային ընկերությունն է: Այն պատկանում է պետությանը:</p>
<p>Մոտ անցյալում «Այա» թիմը միակ համալսարանական բասկետբոլի թիմն էր: Նրա հեղինակությունն աջակցում է առողջ ապրելակերպի հանրաճանաչությանը: Թիմի անդամներին համալսարանը բավականին բարձր աշխատավարձ է տալիս:</p>
<p>«Մոբ-Մոբին» թագավորության մեջ միակ բջջային օպերատորն է, որը բավականին բարձր և ոչ այնքան որակյալ ծառայություն է առաջարկում սպառողներին: .</p>
<p>«Օյլ-Օյլը» թագավորությունում վառելանյութի մատակարարման միակ ընկերությունն է, որը պահպանում է արտադրանքի բարձր մակարդակը և ցածր գինը:</p>
<p>Հաշվի առնելով «Օյլ-Օյլը» օտարերկրյա ընկերություն է, Մոնպլանդի ճանապարհները ծանրաբեռնված են տրանսպորտով, Մոնպլանդի թագավորը մտածում է, որ վառելանյութի գները պետք է բարձրացնել: Բասկետբոլի թիմեր ստեղծվել են նաև Մոնպլանդի այլ համալսարաններում, գոյություն ունի կարծիք, որ եթե Մոնպլանդում փոստային ծառայությունը մի քանի ընկերություն իրականացնի, ծառայության արդյունավետությունը կաճի (փոստային փոխադրումները ավելի շուտ կհասնեն), և գինը կնվազի, նոր տեխնոլոգիաները հնարավորություն են տալիս, որ հեռուստատեսության և բջջային հեռախոսների շուկա այլ ընկերություններ էլ մտնեն: Բջջային հեռախոսների շուկայում նոր ընկերություններ են արդեն հայտնվել, և դրանց ծառայության որակը և գները սպառողների համար հասանելի են:</p>

ՎԱՐՇՈՒԹՅՈՒՆ 7

<p>Դուք կղզի-պետության կառավարությունն եք: Վաճառքի ենթակա ապրանքը Ձեր երկիր մուտք է գործում միայն նավով: Ապրանքը, մինչև բեռնելը, նավի կապիտանն անձամբ է նայում: Եթե ապրանքը կղզու բնակիչների համար վտանգավոր է, կապիտանը կարող է արգելել նրա՝ նավի վրա բեռնելը կամ խնդրել, որ ապրանքի վրա նախազգուշացնող գրառում լինի: Համապատասխան հրահանգ կապիտանը կղզու կառավարությունից պիտի ստանա:</p>
<p>Դուք կղզի-պետության կառավարությունն եք: Վաճառքի ենթակա ապրանքը Ձեր երկիր մուտք է գործում միայն նավով: Ապրանքը, մինչև բեռնելը, նավի կապիտանն անձամբ է նայում: Եթե ապրանքը կղզու բնակիչների համար վտանգավոր է, կապիտանը կարող է արգելել նրա՝ նավի վրա բեռնելը կամ խնդրել, որ ապրանքի վրա նախազգուշացնող գրառում լինի: Համապատասխան հրահանգ կապիտանը կղզու կառավարությունից պիտի ստանա:</p>
<p>Դուք կղզի-պետության կառավարությունն եք: Վաճառքի ենթակա ապրանքը Ձեր երկիր մուտք է գործում միայն նավով: Ապրանքը, մինչև բեռնելը, նավի կապիտանն անձամբ է նայում: Եթե ապրանքը կղզու բնակիչների համար վտանգավոր է, կապիտանը կարող է արգելել նրա՝ նավի վրա բեռնելը կամ խնդրել, որ ապրանքի վրա նախազգուշացնող գրառում լինի: Համապատասխան հրահանգ կապիտանը կղզու կառավարությունից պիտի ստանա:</p>
<p>Դուք կղզի-պետության կառավարությունն եք: Վաճառքի ենթակա ապրանքը Ձեր երկիր մուտք է գործում միայն նավով: Ապրանքը, մինչև բեռնելը, նավի կապիտանն անձամբ է նայում: Եթե ապրանքը կղզու բնակիչների համար վտանգավոր է, կապիտանը կարող է արգելել նրա՝ նավի վրա բեռնելը կամ խնդրել, որ ապրանքի վրա նախազգուշացնող գրառում լինի: Համապատասխան հրահանգ կապիտանը կղզու կառավարությունից պիտի ստանա:</p>
<p>Դուք կղզի-պետության կառավարությունն եք: Վաճառքի ենթակա ապրանքը Ձեր երկիր մուտք է գործում միայն նավով: Ապրանքը, մինչև բեռնելը, նավի կապիտանն անձամբ է նայում: Եթե ապրանքը կղզու բնակիչների համար վտանգավոր է, կապիտանը կարող է արգելել նրա՝ նավի վրա բեռնելը կամ խնդրել, որ ապրանքի վրա նախազգուշացնող գրառում լինի: Համապատասխան հրահանգ կապիտանը կղզու կառավարությունից պիտի ստանա:</p>

<p>Նավը պետք է բերի տարբեր տեսակի սեղաններ: Տարածվել է տեղեկություն, որ դրանց մի մասը պատրաստվում է այն երկրում, որտեղ ապրանքի անվտանգությանն ուշադրություն չեն դարձնում: Ասում են, որ ինչ-որ մի կղզու վրա այդ ապրանքն օգտագործող սպառողը լուրջ գնասվել է, իսկ մյուսին բավականաչափ գնաս է հասել:</p> <p>Գրեք սեղանի ո՞ր հատկանիշներին պետք է ուշադրություն դարձնի կապիտանը բեռը նայելիս: Նշեք, ի՞նչ հատկություններ ունեցող սեղաններ պետք է արգելել (առանձնացրե՛ք կարմիր գույնով) և որի՞ վրա պետք է նախազգուշացնող գրառումներ անել:</p>
<p>Նավը պետք է բերի տարբեր տեսակի բաժակներ: Տարածվել է տեղեկություն, որ դրանց մի մասը պատրաստվում է այն երկրում, որտեղ ապրանքի անվտանգությանն ուշադրություն չեն դարձնում: Ասում են, որ ինչ-որ մի կղզու վրա այդ ապրանքն օգտագործող սպառողը լուրջ գնասվել է, իսկ մյուսին բավականաչափ գնաս է հասել:</p> <p>Գրեք բաժակի ո՞ր հատկանիշներին պետք է ուշադրություն դարձնի կապիտանը բեռը նայելիս: Նշեք, ի՞նչ հատկություններ ունեցող բաժակներ պետք է արգելել (առանձնացրե՛ք կարմիր գույնով) և որի՞ վրա պետք է նախազգուշացնող գրառումներ անել:</p>
<p>Նավը պետք է բերի տարբեր տեսակի պայուսակներ: Տարածվել է տեղեկություն, որ դրանց մի մասը պատրաստվում է այն երկրում, որտեղ ապրանքի անվտանգությանն ուշադրություն չեն դարձնում: Ասում են, որ ինչ-որ մի կղզու վրա այդ ապրանքն օգտագործող սպառողը լուրջ գնասվել է, իսկ մյուսին բավականաչափ գնաս է հասել:</p> <p>Գրեք պայուսակի ո՞ր հատկանիշներին պետք է ուշադրություն դարձնի կապիտանը բեռը նայելիս: Նշեք, ի՞նչ հատկություններ ունեցող պայուսակ պետք է արգելել (առանձնացրե՛ք կարմիր գույնով) և որի՞ վրա պետք է նախազգուշացնող գրառումներ անել:</p>
<p>Նավը պետք է բերի տարբեր տեսակի հեռախոսներ: Տարածվել է տեղեկություն, որ դրանց մի մասը պատրաստվում է այն երկրում, որտեղ ապրանքի անվտանգությանն ուշադրություն չեն դարձնում: Ասում են, որ ինչ-որ մի կղզու վրա այդ ապրանքն օգտագործող սպառողը լուրջ գնասվել է, իսկ մյուսին բավականաչափ գնաս է հասել:</p> <p>Գրեք հեռախոսի ո՞ր հատկանիշներին պետք է ուշադրություն դարձնի կապիտանը բեռը նայելիս: Նշեք, ի՞նչ հատկություններ ունեցող հեռախոսներ պետք է արգելել (առանձնացրե՛ք կարմիր գույնով) և որի՞ վրա պետք է նախազգուշացնող գրառումներ անել:</p>
<p>Նավը պետք է բերի տարբեր տեսակի թխվածքներ: Տարածվել է տեղեկություն, որ դրանց մի մասը պատրաստվում է այն երկրում, որտեղ ապրանքի անվտանգությանն ուշադրություն չեն դարձնում: Ասում են, որ ինչ-որ մի կղզու վրա այդ ապրանքն օգտագործող սպառողը լուրջ գնասվել է, իսկ մյուսին բավականաչափ գնաս է հասել:</p> <p>Գրեք թխվածքի ո՞ր հատկանիշներին պետք է ուշադրություն դարձնի կապիտանը բեռը նայելիս: Նշեք, ի՞նչ հատկություններ ունեցող թխվածքներ պետք է արգելել (առանձնացրե՛ք կարմիր գույնով) և որի՞ վրա պետք է նախազգուշացնող գրառումներ անել:</p>

ՎԱՐՇՈՒԹՅՈՒՆ 9

<p>Նինոն գնեց բջջային հեռախոս: Մեկ շաբաթ հետո պարզեց, որ հեռախոսի բարձրախոսը ժամանակ առ ժամանակ անջատվում է:</p>
<p>Գիվին գնեց տորթ: Տանը բացահայտեց, որ տորթը ժամկետանց է:</p>
<p>Մակային զանգահարեցին գեղեցկության սրահից և անվճար կոսմետիկական պրոցեդուրաներ (ընթացակարգ) առաջարկեցին: Սրահում Մակային հավատացրեցին, որ առաջարկած պրոցեդուրան պարբերաբար պետք է անցկացնի: Մական հետագա 10 պրոցեդուրայի արժեքը նախօրոք վճարեց: Տուն գնալուց հետո Մական հասկացավ, որ սխալ է թույլ տվել:</p>
<p>Դաթոն համացանցով կոշիկ գնեց: Երբ ստացավ կոշիկը, պարզվեց, որ այն փոքր է:</p>

Բացատրեցե՛ք՝ ինչպե՞ս պետք է վարվի Նինոն: Պատրաստե՛ք Նինոյի և խանութի ներկայացուցիչների հարաբերությունը ներկայացնող մինի ներկայացում:

Բացատրեցե՛ք՝ ինչպե՞ս պետք է վարվի Գիվին: Պատրաստե՛ք Գիվիի և խանութի ներկայացուցիչների հարաբերությունը ներկայացնող մինի ներկայացում:

Բացատրեցե՛ք՝ ինչպե՞ս պետք է վարվի Մական: Պատրաստե՛ք Մականի և սրահի ներկայացուցիչների հարաբերությունը ներկայացնող մինի ներկայացում:

Բացատրեցե՛ք՝ ինչպե՞ս պետք է վարվի Դաթոն: Պատրաստե՛ք Դաթոյի և համացանցային վաճառքի ֆիրմայի հարաբերությունը ներկայացնող մինի-ներկայացում:

ՎԱՐԺՈՒԹՅՈՒՆ 11

Դուք խորհրդարանի նախագահն եք: Դուք պետք է անցկացնեք նոր օրենսդրական նախաձեռնության խորհրդարանական քննարկումը:

Օրենսդրական նախաձեռնության կարճ բովանդակությունը՝ որոշ տրանսպորտային միջոցների վրա նոր հարկեր սահմանելու արդյունքում ստեղծել հիֆնադրամ, որը կօժանդակի քոլեջների ուսանողներին կրթության հարցում:

Դուք նոր օրինագծի նախաձեռնող խումբն եք:
Խմբում կան սպորտսմեն, քաղաքագետ, պրոֆեսոր և հայտնի բիզնեսմեն:
Դուք նիստին պետք է ներկայացնեք օրենսդրական նախաձեռնությունը:

Ձևակերպե՛ք և հիֆնավորե՛ք ձեր դիրքորոշումը:
Պատրաստե՛ք շնորհանդես և ներկայացրե՛ք նիստին:
Հակառակորդ կողմի համար նախօրոք պատրաստե՛ք «կտրող» հարցեր:

Դուք նոր օրինագծի կողմ խորհրդարանականն եք:
Դուք պետք է օրենսդրական նախաձեռնությունը պաշտպանելու համար առաջ քաշեք փաստարկներ:

Ձևակերպե՛ք և հիֆնավորե՛ք Ձեր դիրքորոշումը:
Պատրաստե՛ք շնորհանդես և ներկայացրե՛ք նիստին:
Հակառակորդ կողմի համար նախօրոք պատրաստե՛ք «կտրող» հարցեր:

<p>Նիստը բացել ք այսպես. «Ողջունո՛ւմ եմ Ձեզ: Սկսում ենք նիստը՝ այստեղ ներկայացրած նախաձեռնող խմբի կողմից մտցրած օրենսդրական նախաձեռնությունը քննարկելու համար»: Ելույթ ունեցողներին զգուշացրե՛ք, որ նրանք ընդամենը 3 րոպե ունեն ելույթի և ևս 2 րոպե՝ հարցերին պատասանելու համար: Դրանից հետո խոսքը տվե՛ք ելույթ ունեցողներին՝ հետևյալ հաջորդականությամբ. 1. Օրենքի նախաձեռնողներ, 2. Կողմ խորհրդարանականներ, 3. Դեմ խորհրդարանականներ, 4. Հասարակության ներկայացուցիչներ: Խիստ պահպանե՛ք յուրաքանչյուր ելույթ ունեցողի 3 րոպեանոց ռեգլամենտը (կանոնակարգը): Հետևե՛ք ժամացույցին և սահանված ժամանակը սպառվելուց հետո ընդհատե՛ք ելույթ ունեցողին, խնդրե՛ք նաադասությունն ավարտել, ապա շնորհակալություն հայտնե՛ք և խոսքը փոխանցե՛ք հաջորդին:</p> <p>Մասնակիցներին հարցերի կամ մեկնաբանությունների հնարավորություն տվե՛ք միայն այն ժամանակ, երբ բոլոր ելույթները կվերջանան: Յուրաքանչյուր կողմին տվե՛ք 1 հարցի իրավունք: Հարցից հետո խոսքը տվե՛ք պատասխանողին: Փորձե՛ք կանխել տեղից արվող բացականչությունները: Մասնակիցներից խնդրե՛ք պահպանել կարգապահություն: 8-10 րոպեից դադարեցրե՛ք հարց-պատասխանը: Օրենքի նախաձեռնողներին խնդրե՛ք շարունակել օրենսդրական նախաձեռնության կատարելագործումը և հաշվի առնել նիստին արտահայտած նշումները: Դրանից հետո շնորհակալություն հայտնե՛ք մասնակիցներին և նիստը փակված հայտարարե՛ք:</p>
<p>Օրենսդրական նախաձեռնության հակիրճ նկարագիրը՝ որոշ տրանսպորտային միջոցների համար նոր հարկեր սահմանելու արդյունքում ստեղծել հիմնադրամ, որը կծախսվի քոլեջների ուսանողների կրթության համար: Կոնկրետ պետք է սահմանվի հետևյալ նոր հարկերը՝ հզոր և միջին հզորության մեքենաների համար՝ 1000 լարի (յուրաքանչյուր մեքենայի համար), մեծ չափսի մեքենաների համար՝ 4000 լարի, բնակելի տնակների, բեռնատար մեքենաների և սպորտային մեքենաների համար՝ 6000 լարի, աջ դեկոլ մեքենաների համար՝ 10000 լարի: Փոքր հարկ կսահմանվի նաև մոպեդների, մոտոբոլերների և ցածր հզորության մոտոցիկլերի համար: Նոր հիմնադրամը ապահովում է քոլեջի բոլոր ուսանողների անվճար կրթությունը, ինչի արդյունքում էլ երկրում կաճի ուսանողների և կրթված երիտասարդության քանակը:</p> <p>Ձեր դիրքորոշումը փաստարկելիս նշե՛ք, որ նոր հիմնադրամը ապահովում է քոլեջի բոլոր ուսանողների անվճար կրթությունը, ինչի արդյունքում էլ երկրում կաճի ուսանողների և կրթված երիտասարդների քանակը, 21-րդ դարում միայն միջնակարգ կրթությունը բավարար չէ, պարտադիր է քոլեջի մակարդակի կրթությունը, ուսանողների սոցիալական օգնության առկա ծրագրերը, որոնք հիմնականում ուսանողների կարիքներ վրա են հիմնված, նոր հիմնադրամը կօգնի նաև քոլեջների ուսանողներին ապահովել դասագրքերով:</p>
<p>Օրենսդրական նախաձեռնության հակիրճ նկարագիրը՝ որոշ տրանսպորտային միջոցների համար նոր հարկեր սահմանելու արդյունքում ստեղծել հիմնադրամ, որը կծախսվի քոլեջների ուսանողների կրթության համար: Կոնկրետ պետք է սահմանվի հետևյալ նոր հարկերը՝ հզոր և միջին հզորության մեքենաների համար՝ 1000 լարի (յուրաքանչյուր մեքենայի համար), մեծ չափսի մեքենաների համար՝ 4000 լարի, բնակելի տնակների, բեռնատար մեքենաների և սպորտային մեքենաների համար՝ 6000 լարի, աջ դեկոլ մեքենաների համար՝ 10000 լարի: Փոքր հարկ կսահմանվի նաև մոպեդների, մոտոբոլերների և ցածր հզորության մոտոցիկլերի համար: Նոր հիմնադրամը ապահովում է քոլեջի բոլոր ուսանողների անվճար կրթությունը, ինչի արդյունքում էլ երկրում կաճի ուսանողների և կրթված երիտասարդության քանակը:</p> <p>Ձեր դիրքորոշումը փաստարկելիս ուշադրություն կենտրոնացրե՛ք նոր հարկերի դրական կողմերի վրա՝ կկրճատվի տրանսպորտի օգտագործը և օդի աղտոտումը, կկրճատվի վառելիքային օգտագործումը և ազդեցությունը Երկիր մոլորակի կլիմայի վրա: Բացի դրանից, նշե՛ք, որ ավտոմեքենաների տերերի մեծամասնությունը հասարակության հարուստ խափն է:</p>

ՎԱՐՇՈՒԹՅՈՒՆ 11 (ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԹՅՈՒՆ)

Դուք նոր օրինագծի ընդդիմադիր խորհրդարանականներն եք: Դուք պետք է առաջ քաշեք փաստարկներ՝ ընդդեմ նոր օրենսդրական նախաձեռնության:
Ձևակերպեք և հիմնավորեք ձեր դիրքորոշումը:
Պատրաստեք շնորհանդես և ներկայացրեք նիստին:
Նախօրոք պատրաստեք «կտրոդ» հարցեր հակառակորդ կողմի մասնակիցների համար:

Դուք շահագրգիռ հասարակությունն եք՝ ավտոմեքենաների սեփականատերերը: Դուք պետք է առաջ քաշեք փաստարկներ՝ ընդդեմ նոր օրենսդրական նախաձեռնության:
Ձևակերպեք և հիմնավորեք ձեր դիրքորոշումը:
Պատրաստեք շնորհանդես և ներկայացրեք նիստին:
Նախօրոք պատրաստեք «կտրոդ» հարցեր հակառակորդ կողմի մասնակիցների համար:

Օրենսդրական նախաձեռնության հակիրճ նկարագիրը՝ որոշ տրանսպորտային միջոցների վրա նոր հարկեր սահմանելու արդյունքում ստեղծել հիմնադրամ, որը քոլեջների ուսանողների կրթության համար կծախսվի: Կոնկրետ պետք է սահմանվի հետևյալ նոր հարկերը՝ հզոր և միջին հզորության մեքենաների համար՝ 1000 լարի (յուրաքանչյուր մեքենայի համար), մեծ չափսի մեքենաների համար՝ 4000 լարի, բնակելի տնակների, բեռնատար մեքենաների և սպորտային մեքենաների համար՝ 6000 լարի, աջ ղեկով մեքենաների համար՝ 10000 լարի: Փոքր հարկ կսահմանվի նաև մոպեդների, մոտոբոլերների և ցածր հզորության մոտոցիկլերի համար: Նոր հիմնադրամը ապահովում է քոլեջի բոլոր ուսանողների անվճար կրթությունը, ինչի արդյունքում էլ երկրում կաճի ուսանողների քանակը և կրթված երիտասարդության քանակը:

Ձեր դիրքորոշումը հիմնավորելիս նշե՛ք, որ անվճար կրթությունը մարդը քիչ է գնահատում, որ նոր հարկը լրացուցիչ բեռ է հասարակության համար և այլն:

Օրենսդրական նախաձեռնության հակիրճ նկարագիրը՝ որոշ տրանսպորտային միջոցների վրա նոր հարկեր սահմանելու արդյունքում ստեղծել հիմնադրամ, որը քոլեջների ուսանողների կրթության համար կծախսվի: Կոնկրետ պետք է սահմանվի հետևյալ նոր հարկերը՝ հզոր և միջին հզորության մեքենաների վրա՝ 1000 լարի (յուրաքանչյուր մեքենայի համար), մեծ չափսի մեքենաների վրա՝ 4000 լարի, բնակելի վազոնների, բեռնատար մեքենաների և սպորտային մեքենաների վրա՝ 6000 լարի, աջ ղեկով մեքենաների վրա՝ 10000 լարի: Փոքր հարկ կսահմանվի նաև մոպեդների, մոտոբոլերների և ցածր հզորության մոտոցիկլերի վրա: Նոր հիմնադրամը ապահովում է քոլեջի բոլոր ուսանողների անվճար կրթությունը, ինչի արդյունքում էլ երկրում կաճի ուսանողների քանակը և կրթված երիտասարդության քանակը:

Ձեր դիրքորոշումը հիմնավորելիս ուշադրություն՝ ն դարձրե՛ք հարկերի անարդար չափսերի, սոցիալական հիմնախնդիրների վրա: